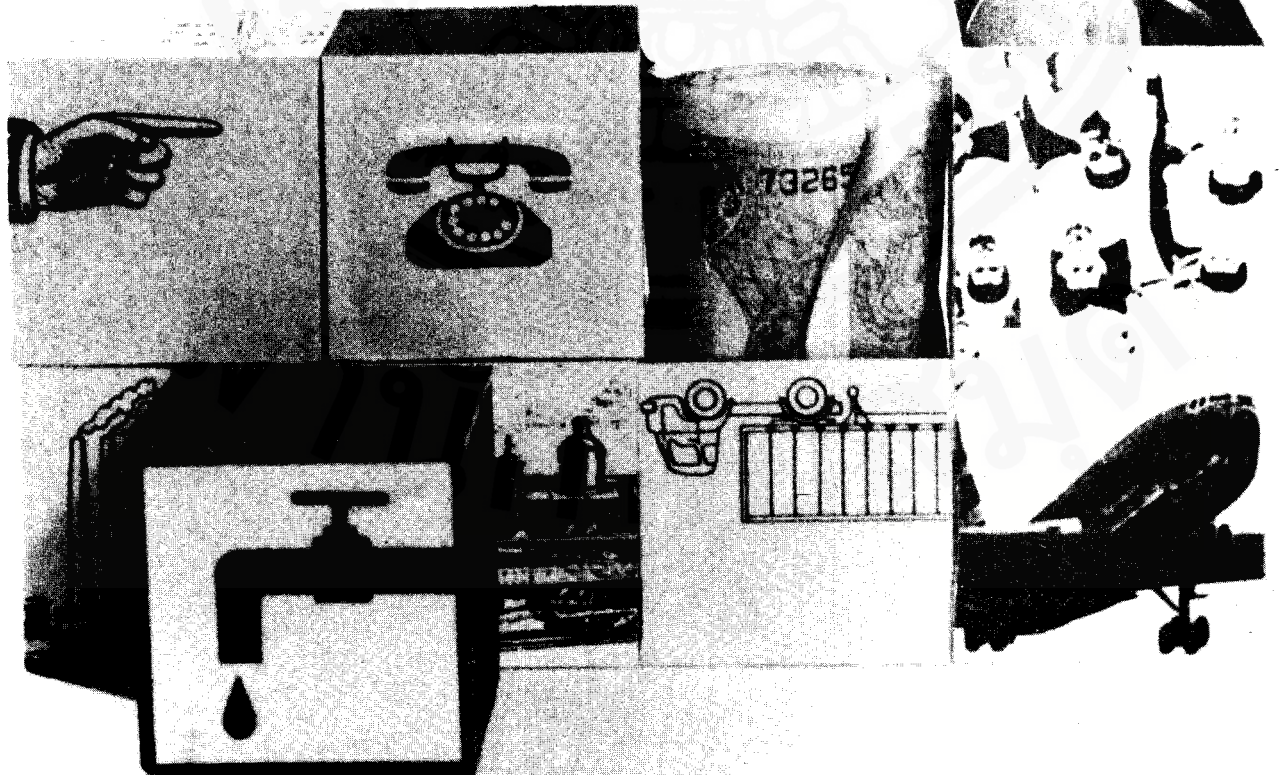
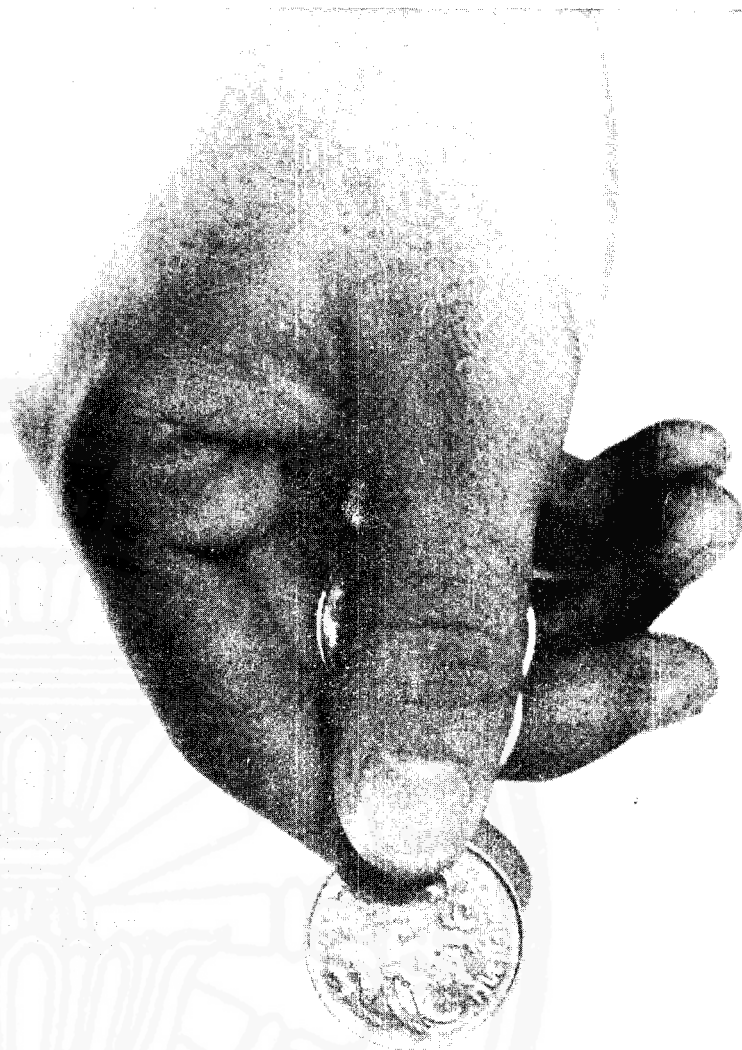

การวิเคราะห์ ทางการเงิน ของธุรกิจ บางประเภท

พรรณภา ชูนิมิตรกุล

คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คำนำ

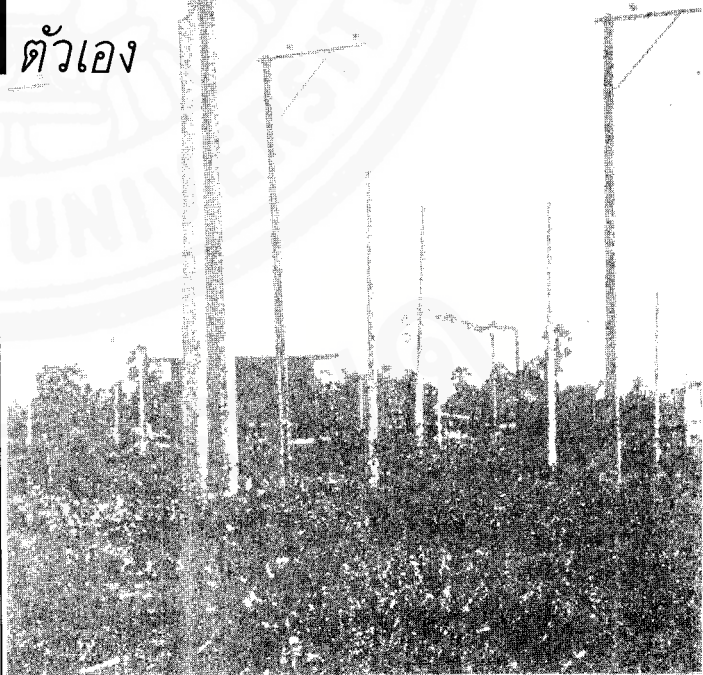
การวิเคราะห์ทางการเงินไม่ว่าของธุรกิจประเภทใด ถือเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะทำให้ผู้วิเคราะห์ได้ทราบถึงฐานะทางการเงิน และผลการดำเนินงานของกิจการทั้งในอดีตและปัจจุบัน ซึ่งให้เห็นถึงจุดเด่นที่กิจการควรจะใช้ประโยชน์ได้ และจุดอ่อนที่กิจการจะต้องรีบเร่งแก้ไขโดยเร็วเพื่อไม่ให้เรื่องต่อไป ซึ่งผลที่ได้จากการวิเคราะห์นี้จะนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมากสำหรับการวางแผน และคาดคะเนฐานะของกิจการในอนาคต ทั้งนี้มิได้หมายความว่า การวิเคราะห์ทางการเงินนั้นเป็นเครื่องมือวิเศษที่สามารถบอกทุกอย่างที่ต้องการทราบ หากแต่ว่าการวิเคราะห์ทางการเงินนั้นเป็นเพียงเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ใช้ช่วยในการวางแผน และการบริหารงาน การวิเคราะห์ที่สมบูรณ์สำหรับกิจการใดกิจการหนึ่งนั้น ควรประกอบไปด้วยหลายๆ ส่วน เช่น การวิเคราะห์อุตสาหกรรม ตลาด การเงิน การแข่งขัน เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เป็นต้น

การวิเคราะห์ทางการเงินโดยทั่ว ๆ ไปมีอยู่หลายวิธีที่ใช้อยู่ เช่น การวิเคราะห์อัตราส่วน การวิเคราะห์ดัชนี การทำงานงบประมาณเงินสด การทำงานแสดงแหล่งที่มาและใช้ไปของเงินทุน การทำงานการเงินล่วงหน้า เป็นต้น ทั้งนี้การวิเคราะห์ทางการเงินแต่ละครั้งนั้นไม่จำเป็นที่จะต้องนำวิธีต่าง ๆ ตามที่กล่าวทุกอย่างมาใช้ เพราะสามารถเลือกวิธีใดวิธีหนึ่ง หรือประกอบกันให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์ทางการเงินนั้น ๆ

วัตถุประสงค์

บทความนี้มุ่งที่จะเสนอแนวความคิดทางด้าน การวิเคราะห์ทางการเงินแก่บุคคลทั่วไปโดยไม่จำกัดพื้นความรู้ทางด้านนี้ เพื่อชี้แนะวิธีการนำการวิเคราะห์ทางการเงินมาใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินผลการดำเนินงาน บอกให้ทราบถึงปัญหาหรือจุดอ่อนของกิจการในเบื้องต้นที่ควรได้รับความสนใจ และนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขต่อไป บทความนี้ได้ใช้ข้อมูลของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (กฟภ) อันเป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจที่ดำเนินการสาธารณูปโภคแบบ

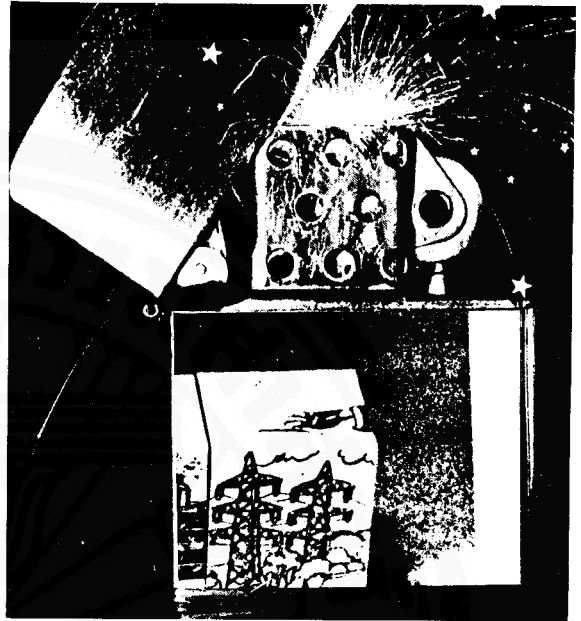
บทความนี้มุ่งที่จะให้เป็นแนวความคิดสำหรับที่จะใช้การวิเคราะห์ทางการเงินเพื่อประโยชน์ในการประเมินผลการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจประเภทผูกขาดและเป็นกิจการสาธารณูปโภค โดยไม่คิดเพียงแต่ว่าทำดีอยู่แล้ว ไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องนำไปเปรียบเทียบกับหน่วยงานใด เพราะไม่มีหน่วยงานใดเหมือนหน่วยงานตัวเอง

ผูกขาดเป็นกรณีศึกษา โดยจะใช้การวิเคราะห์อัตราส่วนแต่เพียงวิธีเดียว ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้ส่วนใหญ่มาจากงบการเงินซึ่งปรากฏอยู่ในรายงานประจำปีของ กฟผ ปี 2523 และข้อมูล (เพิ่มเติมจากผู้บริหารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้เขียนได้เรียนสัมภาษณ์) มาประกอบการเขียนบทความ

การวิเคราะห์อัตราส่วน

จุดเริ่มต้นของการวิเคราะห์อัตราส่วนหรือการวิเคราะห์ทางการเงินวิธีใดก็ตามมาจากงบการเงินที่เชื่อถือได้นั้นเอง ผู้วิเคราะห์มีหน้าที่ที่จะทำให้ข้อมูลดิบนั้นแปรสภาพมาเป็นข่าวสารที่นำมาใช้ประโยชน์ได้ในการวางแผนและการบริหารงาน สำหรับข้อมูลที่ใช้ในการคำนวณอัตราส่วนบางอัตราส่วนซึ่งเลือกแสดงตามตารางที่ 1 มีรายละเอียดดังนี้

1. รายได้ มาจากรายได้จากการขายไฟฟ้าและรายได้อื่น
2. ต้นทุนขาย เป็นต้นทุนการซื้อพลังงานไฟฟ้า
3. กำไรสุทธิ คำนวณจากรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายทุกอย่าง แต่ก่อนหักภาษีหรือเงินนำส่งกระทรวงการคลัง
4. สินทรัพย์หมุนเวียน ประกอบด้วย เงินสด เงินฝากธนาคาร ลูกหนี้ วัสดุคงคลัง และวัสดุระหว่างทาง (มีการสั่งซื้อตามสัญญาแล้ว แต่วัสดุยังไม่ถึง)
5. หนี้สินหมุนเวียน ประกอบด้วย เจ้าหนี้ ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย และหนี้สินระยะสั้น กำหนดชำระใน 1 ปี
6. ส่วนทุน ประกอบด้วย เงินกองทุนจากรัฐบาล และกำไรสะสมวันสิ้นงวดบัญชี
7. กำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษี (EBIT) = รายได้ - ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและการบริหาร

$$8. \text{อัตราผลตอบแทนจากการขาย (ROS)} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{รายได้}} \times 100\%$$

$$9. \text{อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROI)} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{สินทรัพย์รวม}} \times 100\%$$

$$10. \text{อัตราผลตอบแทนจากส่วนทุน (ROE)} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{ส่วนทุน}} \times 100\%$$

$$11. \text{อัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน (Current Ratio)} = \frac{\text{สินทรัพย์หมุนเวียน}}{\text{หนี้สินหมุนเวียน}}$$

$$12. \text{อัตราส่วนสภาพคล่อง (Quick Ratio)} = \frac{\text{สินทรัพย์หมุนเวียน} - \text{วัสดุคงคลัง} - \text{วัสดุระหว่างทาง}}{\text{หนี้สินหมุนเวียน}}$$

$$13. \text{ ระยะเวลาการเก็บหนี้ (Collection Period)} = \frac{\text{ลูกหนี้จากการขาย}}{\text{รายได้}} \times 365$$

$$14. \text{ ระยะเวลาการเก็บวัสดุคงคลัง* (Inventory Days on Hand)} = \frac{\text{วัสดุคงคลัง}}{\text{ต้นทุนขาย}} \times 365$$

* วัสดุคงคลังไม่ได้รวมวัสดุระหว่างทาง (Goods in transit)

$$15. \text{ อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน (Leverage Ratio)} = \frac{\text{หนี้สินรวม}}{\text{ส่วนทุน}}$$

$$16. \text{ อัตราส่วนแสดงความสามารถในการชำระดอกเบี้ย (Time-Interest-Earned)} = \frac{\text{กำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษี}}{\text{ดอกเบี้ยจ่าย}}$$

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์อัตราส่วนสำหรับ กฟผ. ระยะเวลา 5 ปี

อัตราส่วน	2523	2522	2521	2520	2519
1. อัตราผลตอบแทนจากการขาย (ROS)	4.84	11.23	11.99	9.66	8.51
2. อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROI)	2.12	4.60	5.65	3.89	3.37
3. อัตราผลตอบแทนต่อส่วนทุน (ROE)	9.26	17.48	19.68	14.26	11.60
4. อัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน	1.29	1.35	1.58	1.80	1.59
5. อัตราส่วนสภาพคล่อง	0.28	0.43	0.81	0.89	0.77
6. ระยะเวลาการเก็บหนี้ (วัน)	36	29	33	50	65
7. ระยะเวลาการเก็บวัสดุในคลัง (วัน)	247	224	167	226	231
8. อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน	3.37	2.80	2.48	2.67	2.44
9. อัตราส่วนแสดงความสามารถในการชำระดอกเบี้ย	3.14	5.78	6.20	4.55	6.35

ที่มา : จากรายงานประจำปี 2523 ของ กฟผ.

ค่าของอัตราส่วนตามที่ปรากฏใน ตารางที่ 1 เป็นเพียงบาง ส่วนของการวิเคราะห์อัตราส่วน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการทำกำไร (อัตราส่วน 1, 2, 3) สภาพคล่องของกิจการ (อัตราส่วน 4, 5) การใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์ (อัตราส่วน 6, 7) และสภาพหนี้สิน (อัตราส่วน 8, 9) ซึ่งผลที่ได้รับจากการวิเคราะห์อัตราส่วนเหล่านี้ จะได้กล่าวในส่วนของการแปลความหมายต่อไป

การแปลความหมายผลของการวิเคราะห์ :

ก. ความสามารถในการทำกำไร มีแนวโน้มลดลงทุกปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน 3 ปีสุดท้าย ไม่ว่าจะเป็นอัตราผลตอบแทนจากการขาย (อัตราส่วน 1) อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (อัตราส่วน 2) หรืออัตราผลตอบแทนต่อส่วนทุน (อัตราส่วน 3) การวิเคราะห์อัตราส่วนหลายปี

เปรียบเทียบกัน ทำให้เห็นแนวโน้มของกิจการเองว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใดดีขึ้นหรือเลวลง แต่ข้อควรระวังก็คือ ตัวเลขอัตราผลตอบแทนที่ลดลงทุกปีนั้น ไม่อาจนำมาเป็นข้อสรุปได้ว่า กฟภ ไม่มีประสิทธิภาพในการทำกำไร ทั้งนี้ก็เพราะความสามารถในการทำกำไรของกิจการประเภทสาธารณูปโภคนั้น จะถูกควบคุมโดยปัจจัยหลายอย่างที่เลี่ยงไม่ได้ เป็นต้นว่า อัตราค่าไฟฟ้าหรืออัตราค่าบริการ การลงทุนในสิ่งที่ให้ผลตอบแทนที่เป็นตัวเงินไม่คุ้มค่า เช่น การลงทุนขยายบริการไปในชนบท เป็นต้น และรวมถึงการให้ใช้ไฟฟรีในบางส่วนงานด้วย รัฐวิสาหกิจประเภทนี้จะมีโอกาสทำกำไรให้เพียงพอเพื่อการขยายงานบางส่วนในอนาคตเท่านั้น ไม่ใช่กำไรส่วนเกิน จึงไม่สามารถใช้อัตรารส่วนความสามารถในการทำกำไรเป็นสิ่งที่ชี้ชัดเพียงอย่างเดียวถึงประสิทธิภาพการดำเนินงาน

ข. สภาพคล่อง หรือความสามารถในการชำระหนี้ระยะสั้นของกิจการ ดูจากอัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน (อัตราส่วน 4) จะเห็นว่าอยู่ในระดับต่ำและมีแนวโน้มลดลงทุกปี โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาจากอัตราส่วนสภาพคล่อง (อัตราส่วน 5) ซึ่งอยู่ในระดับต่ำมาก แสดงให้เห็นชัดว่ากิจการกำลังมีปัญหาในเรื่องการบริหารสินทรัพย์หมุนเวียนเพื่อชำระหนี้สินหมุนเวียนเป็นจุดอ่อนที่ต้องได้รับความสนใจศึกษา ปรับปรุงและแก้ไขโดยเร็ว เมื่อศึกษาให้ละเอียดลงไปถึงส่วนประกอบที่สำคัญของสินทรัพย์หมุนเวียน อันได้แก่ ลูกหนี้ และวัสดุคงคลัง ก็พบว่า สำหรับเรื่องลูกหนี้ นั้น ตามตัวเลขระยะเวลาการเก็บหนี้ (อัตราส่วน 6) พบว่ามีระยะเวลาการเก็บหนี้ประมาณ 1 เดือน ซึ่งพอจะถือได้ว่าเป็นปกติธรรมดาของการค้า แต่สำหรับเรื่องวัสดุคงคลังนั้น ตามตัวเลขระยะเวลาการเก็บวัสดุในคลัง (อัตราส่วน 7) พบว่าระยะเวลาการเก็บวัสดุในคลังก่อนที่จะหมุนเวียนไปใช้งานนั้นนานมากและเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งหมายถึงการหมุนเวียนใช้วัสดุอยู่ในอัตราต่ำมาก อันเป็นผลทำให้เงินทุนระยะสั้นจมอยู่ในวัสดุคงคลังมาก ขาดความคล่องตัวในระยะสั้นได้ จากผลของการวิเคราะห์อันนี้ เห็นว่าควรให้มีการศึกษาหาวิธีการปรับปรุงแก้ไขในเรื่องวัสดุคงคลังต่อไป

ก. สภาพหนี้ ดูจากอัตราส่วนหนี้สินต่อทุน (อัตราส่วน 8) จะเห็นว่าแนวโน้มที่กิจการจะมีหนี้เพิ่มขึ้นทุกปี แต่ทั้งนี้ อัตราส่วนนี้เพียงอย่างเดียวไม่สามารถบอกได้ว่าระดับหนี้สินนั้นดีหรือเลวเพียงใด เพราะกิจการสาธารณูปโภคนั้นการก่อหนี้เป็นสิ่งจำเป็น เพื่อช่วยในการขยายงาน ดังนั้นการประเมินความเหมาะสมในเรื่องนี้จึงต้องพิจารณาปัจจัยอื่นประกอบ เช่น หลักเกณฑ์ของเจ้าหนี้เงินกู้ เป็นต้น ในด้านอัตราส่วนแสดงความสามารถในการชำระดอกเบี้ย (อัตราส่วน 9) นั้น ยังไม่พบปัญหาใหญ่มากนัก เพราะตามตัวเลขที่ออกมานั้นแสดงถึงว่ายังมีกำไรพอเพียงสำหรับการจ่ายดอกเบี้ย แต่อย่างไรก็ตามอัตราส่วนนี้ก็ยังมีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ

จากตัวอย่างการแปลความหมายผลของการวิเคราะห์ดังกล่าว เป็นการเปรียบเทียบภายในกิจการเอง ย้อนหลังหลาย ๆ ปี ซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งของการเปรียบเทียบ ทำให้เห็นแนวโน้มของฐานะและผลการดำเนินงาน แต่ยังไม่สามารถบอกได้ว่าดีหรือไม่แต่อย่างใด ยังต้องอาศัยการเปรียบเทียบลักษณะอื่นประกอบด้วย ดังจะได้กล่าวต่อไป

แล้วควรจะเปรียบเทียบกับอะไรดี

การเปรียบเทียบเป็นสิ่งจำเป็นในการประเมินผลงาน ซึ่งมีวิธีการเปรียบเทียบหลายอย่างที่อาจทำได้ ดังจะได้กล่าวต่อไปนี้ :

ก. การเปรียบเทียบภายในกิจการเอง แต่ย้อนหลังหลาย ๆ ปี ดังได้กล่าวมาแล้วในตอนการแปลความหมายผลของการวิเคราะห์ การเปรียบเทียบวิธีนี้ทำได้ง่ายและสะดวก เพราะข้อมูลของกิจการมีอยู่หมดทุกอย่าง มีข้อบกพร่องเพียงแต่ว่า สิ่งที่ได้อาจจากการเปรียบเทียบวิธีนี้นั้น จะออกมาในรูปแบบแนวโน้มเท่านั้น ว่าเป็นอย่างไร เมื่อเทียบกับปีก่อน ๆ แต่ไม่สามารถชี้ชัดลงไปได้ว่าตัวเลขที่ได้นั้น ดีจริงหรือไม่เพียงใด จึงจำเป็นที่จะต้องอาศัยการเปรียบเทียบในลักษณะอื่นประกอบด้วย

ข. การเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยอุตสาหกรรมของกิจการประเภทเดียวกัน และขนาดใกล้เคียงกัน เพื่อดูว่ากิจการดำเนินงานต่างไปจากกลุ่ม (NORM) มากน้อยเพียง

ใด สิ่งใดควรได้รับการแก้ไข แต่สำหรับรัฐวิสาหกิจที่เป็น
กิจการสาธารณูปโภคซึ่งมีลักษณะผูกขาด เช่น กฟภ. การ
ไฟฟ้านครหลวง-(กฟน) การประปานครหลวง-(กปน) การ
ประปาภูมิภาค-(กปภ) องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย-
(ทศท) เป็นต้น เหล่านี้ การเปรียบเทียบในลักษณะเช่นนี้ทำ
ได้ยาก เพราะไม่มีคู่แข่งที่ทำกิจการประเภทเดียวกันเลย ดังนั้น
การเปรียบเทียบ 3 วิธีสุดท้ายที่จะกล่าวถึงต่อไป น่าจะใช้
ได้ดีกว่าและมีเหตุผลกว่าด้วย

ก. การเปรียบเทียบผลงานที่ทำได้จริงกับมาตรฐานที่
ควรจะเป็นซึ่งได้กำหนดไว้ล่วงหน้าแล้ว วิธีนี้ค่อนข้างดีและ
สามารถวัดหรือประเมินผลได้ หากว่าได้มีการกำหนด
มาตรฐานขึ้นโดยอาศัยหลักวิชาการ รวมถึงได้มีการคำนึง
ความเหมาะสมต่าง ๆ ทั้งในด้านกิจการเอง และสิ่งแวดล้อม
เช่นในกรณีของ กฟภ. ในเรื่องของการบริหารวัสดุคงคลัง

ควรได้มีการศึกษาให้ละเอียดและรอบคอบว่า ควรจะมี
ระยะเวลาที่วัสดุค้างอยู่ในคลังนานเท่าใดจึงจะเหมาะสม
กับลักษณะความต้องการใช้และสิ่งแวดล้อมอื่นที่เกี่ยวข้อง
แล้วกำหนดขึ้นเป็นมาตรฐาน เพื่อใช้เป็นตัวหลักในการ
เปรียบเทียบกับผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริงต่อไป หรือ
ในเรื่องของอัตราการสูญเสียพลังงานไฟฟ้า(Energy Loss)ซึ่ง
ทาง กฟภ. ได้มีการตั้งมาตรฐานเอาไว้ว่า จะพยายามลดอัตรา
การสูญเสียดังกล่าวให้ได้อย่างน้อยปีละ 1% จนถึงระดับที่
ไม่อยู่ในความสามารถที่จะลดได้อีก อัตราการสูญเสียเกิด
ขึ้นจากหลายสาเหตุ ยกตัวอย่างเช่น สาเหตุทางเทคนิค
หรือเกิดจากการที่ กฟภ. ต้องให้ไฟฟรีแก่บางหน่วยงาน
เป็นต้น ซึ่งการสูญเสียดังกล่าวก่อให้เกิดการสูญเสียรายได้
ที่ควรได้ไปอย่างมาก กฟภ. จึงได้มีการตั้งมาตรฐานดังกล่าว
ซึ่งเมื่อวัดกับผลการดำเนินงานที่เป็นจริงในระยะ 5 ปีที่
ผ่านมามีปรากฏตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางแสดงอัตราการสูญเสียพลังงานไฟฟ้าของ กฟภ.

	2523	2522	2521	2520	2519
อัตราการสูญเสีย (%)	9.69	10.65	11.43	9.66	9.01

$$\text{อัตราการสูญเสีย} = \frac{\text{จำนวนกระแสไฟฟ้าทั้งหมดที่มีเพื่อการจำหน่าย} - \text{จำนวนกระแสไฟฟ้าที่จำหน่ายได้}}{\text{จำนวนกระแสไฟฟ้าทั้งหมดที่มีเพื่อการจำหน่าย}} \times 100$$

ที่มา : จารายงานประจำปี ปี 2523 ของ กฟภ.

จะเห็นได้ว่าใน 3 ปีหลังนี้ ได้มีการดำเนินงานบรรลุมาตรฐานที่ตั้งไว้พอสมควร แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพในด้านการลดการสูญเสีย ทำให้มีส่วนในการเพิ่มรายได้ด้วย

ดังนั้นการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลงานที่ทำได้จริงกับมาตรฐานที่กำหนดไว้ล่วงหน้า จึงเป็นวิธีการที่ใช้ได้วิธีหนึ่ง โดยพึงตระหนักไว้อีกประการหนึ่งด้วยว่ามาตรฐานที่กำหนดขึ้นแต่ละอย่างควรจะเปลี่ยนแปลงและยืดหยุ่นได้ตามเวลา สภาพของกิจการและสิ่งแวดล้อม อนึ่งการเปรียบเทียบโดยวิธีนี้ก็มิจุดอ่อนที่ควรต้องระวัง ในเรื่องการทำหนดมาตรฐานที่ควรเป็น หากว่าไม่ได้กำหนดขึ้นโดยถูกต้อง

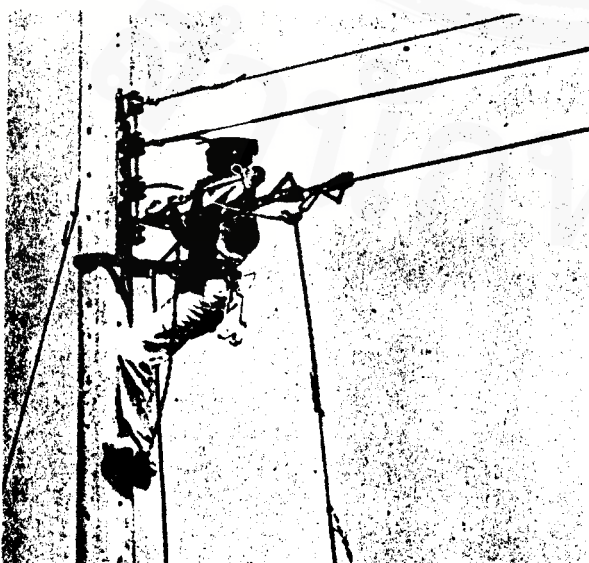
ตามหลักวิชาการ หรือตามที่ควรจะเป็นแล้ว มาตรฐานนั้นก็ไม้อาจใช้ประโยชน์ได้แต่อย่างใด ข้ำร้ายจะทำให้เกิดความเข้าใจผิด หลงเปรียบเทียบกับสิ่งที่ เป็นไปไม่ได้ด้วย

ง. การเปรียบเทียบกับของต่างประเทศ ซึ่งอาจได้หลักเกณฑ์มาจากเจ้าของเงินกู้ เช่น ธนาคารโลก เป็นต้น ยกตัวอย่างเช่น กรณีองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย (ทศท) ซึ่งมีธนาคารโลกเป็นเจ้าหนี้เงินกู้รายใหญ่ ได้กำหนดเงื่อนไขบางประการในรูปของอัตราส่วน ในที่นี้ยกตัวอย่างมา 2 อัตราส่วน แสดงเปรียบเทียบกับผลการดำเนินงานจริงตามตารางต่อไปนี้

ตารางเปรียบเทียบผลการดำเนินงานจริงของ ทศท กับเงื่อนไขธนาคารโลก

อัตราส่วน	เงื่อนไขธนาคารโลก	ผลการดำเนินงานจริง				
		2523	2522	2521	2520	2519
อัตรากำไรต่อรายจ่ายเกี่ยวกับหนี้สินและภาวะผูกพัน	1.5	1.4	2.0	1.8	2.0	2.1
อัตรามลตอบแทนจากการดำเนินงาน	10.0	18.7	15.2	13.8	13.3	10.4

ที่มา : จากเอกสารรายงานปรับปรุงการดำเนินงานขององค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย โดยคณะกรรมการเฉพาะกิจฯ 24 กันยายน 2524

การเปรียบเทียบในลักษณะนี้ พอจะทำให้ทราบว่าการดำเนินงานอยู่ในระดับที่น่าพอใจหรือไม่ ถ้าไม่ก็ต้องมีการค้นหาสาเหตุต่อไป ทั้งนี้โดยปกติแล้วเงื่อนไขที่ทางเจ้าของเงินกู้กำหนดนั้นย่อมได้มีการพิจารณาถึงความเหมาะสมของผู้กู้แล้ว

หรือการเปรียบเทียบกับของประเทศอื่น เช่น ประเทศในกลุ่มอาเซียน โดยเทียบกับกิจการที่มีฐานะเป็นรัฐวิสาหกิจเหมือนกัน และมีขนาดใกล้เคียงกัน ก็พอจะใช้เป็นแนวทางได้

จ. การเปรียบเทียบเฉพาะรายการ ของกิจการที่เป็น
 สาธารณูปโภคด้วยกัน ซึ่งในทางปฏิบัติได้มีการทำอยู่บ้าง
 แม้ว่าจะขัดกับหลักของการเปรียบเทียบที่ว่า ควรจะเปรียบ
 เทียบกิจการที่ทำธุรกิจประเภทเดียวกัน และอยู่ภายใต้
 สิ่งแวดล้อมเดียวกัน การเปรียบเทียบลักษณะนี้ส่วนใหญ่
 เป็นการเปรียบเทียบเฉพาะรายการ หรือเพื่อผลการ

ดำเนินงานบางด้าน เช่น ระยะเวลาในการจัดทำบิลและ
 ระยะเวลาในการจัดเก็บเงิน เป็นต้น ตามตารางที่ยกมาเป็น
 ตัวอย่างได้แสดงถึงการเปรียบเทียบรัฐวิสาหกิจ 3 แห่ง
 คือ องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย-(ทศท) การไฟฟ้า
 นครหลวง-(กฟน) และการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค-(กฟภ) ใน
 เรื่องของระยะเวลาในการจัดทำบิลและการจัดเก็บเงิน

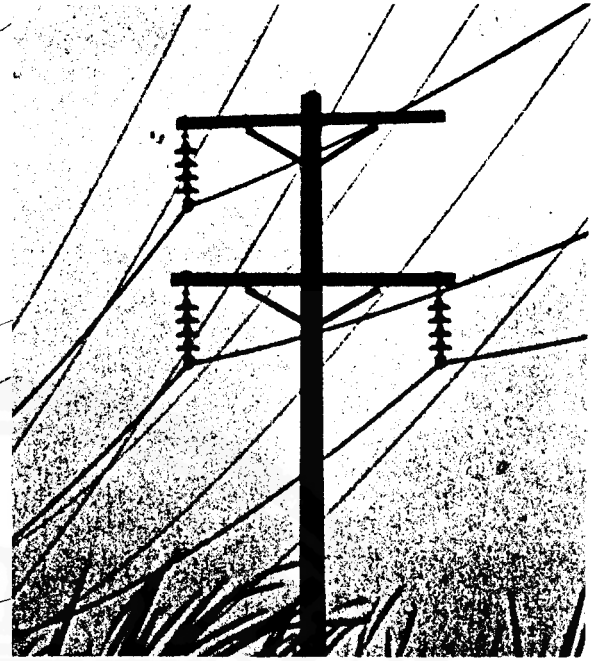
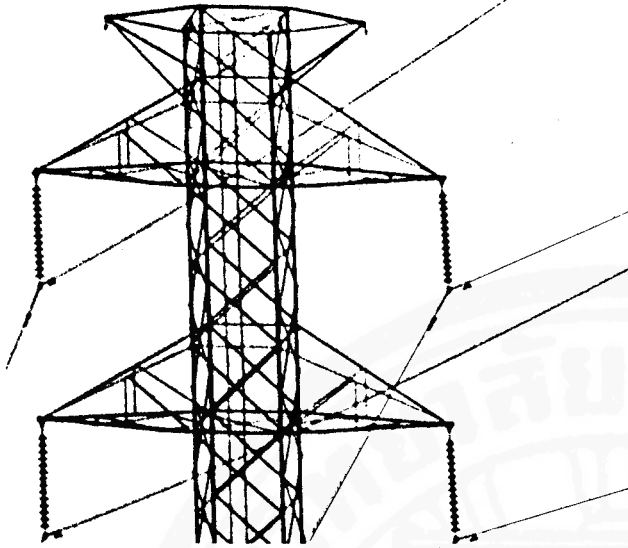
ตารางเปรียบเทียบระยะเวลามาตรฐาน ในการจัดทำบิลและเก็บเงิน

รัฐวิสาหกิจ	ระยะเวลาจดมิเตอร์ ถึงออกบิล (วันทำการ)	ระยะเวลาจัดเก็บเงิน (วันทำการ)
องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย (ทศท)	20	12
การไฟฟ้านครหลวง (กฟน)	19	1
การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (กฟภ)		
- ผู้อยู่อาศัย	15	9
- อุตสาหกรรม และ ธุรกิจขนาดใหญ่	11	17

ที่มา : จากเอกสารรายงานปรับปรุงการดำเนินงานขององค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยโดยคณะอุตสาหกรรมเฉพาะกิจฯ 24 กันยายน 2524

จากตัวเลขในตารางข้างต้น ตัวเลขในด้านการจัดทำบิลของ
 ทศท และ กฟน นั้น ต่างกันไม่มากนัก แต่ถ้าพิจารณาให้ดี
 แล้วจะเห็นว่ากระบวนการหรือขั้นตอนการอ่านมิเตอร์
 จนถึงออกบิลของทั้ง 2 แห่งต่างกันสาระสำคัญประการ
 หนึ่ง คือ ทศท นั้นการจดมิเตอร์ทำได้ภายในตัวชุมสาย
 เอง คือถ่ายรูปมิเตอร์ซึ่งอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ๆ มาแล้วก็
 พร้อมทั้งจัดทำบิล ในขณะที่ของ กฟน หรือ กฟภ นั้นจะ
 ต้องมีการส่งพนักงานออกไปจดมิเตอร์จนถึงบ้านผู้เช่าแต่
 ละราย ซึ่งเป็นการเสียเวลาและแรงงานมากกว่าของ ทศท
 หลายเท่า แต่ปรากฏว่าของ ทศท นั้นใช้เวลามากกว่า จึง
 ควรได้มีการศึกษาหาข้อบกพร่อง ว่าน่าจะมีการลดเวลา
 ได้บ้างหรือไม่ เพราะอาจมีเวลาที่สูญหายไปโดยเปล่า
 ประโยชน์ ซึ่งมีผลทำให้ ทศท เสียโอกาสที่จะได้รายได้
 เข้าเร็วขึ้น

การเปรียบเทียบในลักษณะเช่นนี้ จะช่วยชี้ให้เห็นในเบื้องต้นว่า กิจกรรมนั้น ๆ มีผลการดำเนินงานต่างไปจากกลุ่มรัฐวิสาหกิจสาธารณูปโภคเหมือนกันหรือไม่ ควรได้รับความสนใจแก้ไขเพียงใด อย่างไรก็ตามการเปรียบเทียบลักษณะนี้ใช้ได้เฉพาะบางรายการเท่านั้น บางรายการอาจเปรียบเทียบกันไม่ได้ ยกตัวอย่างเช่น อัตราการสูญเสียพลังงานไฟฟ้าของ กฟน และ กฟภ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่จำหน่ายกระแสไฟฟ้าเหมือนกัน หลายคนคงคิดว่าน่าจะเปรียบเทียบกันได้ ตัวเลขดังกล่าวแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางเปรียบเทียบอัตราการสูญเสียพลังงานไฟฟ้าของ กฟน และ กฟภ

	2523	2522	2521	2520	2519
การไฟฟ้านครหลวง (กฟน)	4.8	4.3	4.8	5.3	5.7
การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (กฟภ)	9.69	10.65	11.43	9.66	9.01

ที่มา: จากรายงานประจำปี 2523 ของ กฟน และ กฟภ

ตัวเลขในตารางข้างต้นเป็นการเปรียบเทียบที่ไม่มี ความหมาย ทั้งนี้ก็เพราะสาเหตุของการสูญเสีย นั้น ส่วนหนึ่งมาจากลักษณะการส่งจำหน่ายกระแสไฟฟ้า ซึ่งถ้าการส่งจำหน่ายอยู่ในกลุ่มลูกค้าที่ใช้ไฟหนาแน่นเช่น ของ กฟน การสูญเสีย

ย่อมมีน้อยกว่าการส่งจำหน่ายซึ่งต้องกระจายออกไปทุกภูมิภาคของประเทศรวมถึงชนบท เช่น ของ กฟภ ดังนั้นตัวเลขที่ออกมาจะบอกว่า กฟน มีประสิทธิภาพมากกว่า กฟภ ในด้านการควบคุมอัตราการสูญเสียไม่ได้

หรืออีกตัวอย่างการเปรียบเทียบอัตราผลตอบแทนจากการดำเนินงานของ กฟน และ กฟภ ก็เป็นไปไม่ได้อีกเช่นกัน ทั้งนี้ก็เพราะลักษณะการลงทุนของทั้ง 2 ต่างกันอย่าง มาก กฟน นั้นการลงทุนขยายเขตจำหน่าย 1 ตารางกิโลเมตรจะได้ลูกค้ามากมาย เพราะลูกค้าอยู่กันเป็นกลุ่มเป็นก้อน ในขณะที่ของ กฟภ นั้น อาจได้ลูกค้าเพียงไม่กี่ราย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบทซึ่งจำเป็นที่ กฟภ จะต้องลงทุนตามนโยบายการพัฒนาชนบท ดังนั้นจึงควรระวังสำหรับการเปรียบเทียบลักษณะนี้ ควรต้องมีการคำนึงถึงข้อเท็จจริงต่าง ๆ ประกอบด้วย

นอกจากนี้แล้ว ก็อาจมีการเปรียบเทียบในลักษณะอื่น ๆ อีก ซึ่งรัฐวิสาหกิจหลายแห่งอาจได้มีการทำอยู่แล้ว ข้อสรุปของผู้เขียน บทความนี้มุ่งที่จะให้เป็นแนวความคิดสำหรับที่จะใช้การวิเคราะห์ทางการเงินเพื่อประโยชน์ในการประเมินผลการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจประเภทผูกขาด และเป็นกิจการสาธารณูปโภค เพื่อที่จะได้ใช้การประเมินผลนั้นในการปรับปรุงผลการดำเนินงานให้ดีขึ้น หรือดีขึ้นต่อไป โดยไม่คิดเพียงแต่ว่าทำที่อยู่แล้ว ไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องนำไปเปรียบเทียบกับหน่วยงานใด เพราะไม่มีหน่วยงานใดเหมือนหน่วยงานตัวเองอยู่แล้ว ●